

Hogyan határozhatóak meg a szakellátásba kerülés okai?¹

Együttműködés a gyermekvédelemben I.

Budapest Főváros Önkormányzatának Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálata 2009 február 1-jétől elnyerte az országos hatáskörű módszertani területi gyermekvédelmi szakszolgálati kijelölést. A Módszertani Szakmai Program rögzíti azokat a szakmai szempontokat, módszereket, amelyek alapján a kijelölés után módszertani intézményként működhet a Szakszolgálat.

A módszertani munka keretében indult el az „Együttműködés a gyermekvédelemben” című szakmai fórumunk. Ahhoz, hogy ennek a kezdeményezésnek az indulását és célját közérthetővé tegyem, röviden idézek néhány gondolatot a Fővárosi TEGYESZ Módszertani Szakmai Programjából.

„Alapvetés a gyermekvédelmi módszertanról - a módszertani feladatellátás szakmai szempontjai

...A gyermekvédelemről mint önálló szakmáról gondolkodunk, ami viszont nem önálló diszciplína. Ebből következően módszertana az interdiszciplinaritás (pedagógia, jog, szociális munka, szociálpolitika, pszichológia, szociológia) révén nagyon sokféle lehet – mégis egy egységes gyermekvédelmi szakma, illetve gyermekvédelmi módszertan kialakítása a cél. A gyermekvédelem fejlődésének három dimenzióját érdemes megkülönböztetni: jogszabályi háttér fejlődése, szakmaépítés, intézményrendszer fejlesztése².

Tényként rögzíthetjük, hogy a Gyermekvédelmi Törvény nagyon erős jogszabályi alapokat teremtett, annyira, hogy ebből adódóan meghatározóvá vált a szakma jogi paradigmája. „A gyermekvédelem szakmai tartalmainak és módszereinek kidolgozottsága elmarad a jogszabályok kidolgozottságának részletezettsége mögött.”³ Ilyen körülmények között a gyermekvédelmi módszertani munka különös jelentőséget kap. A módszertan – definíciója szerint – a valóság megismerésének és megértésének eszköze, a tanultak alkalmazásának eszköze, valamint a szabályok rendszere. Ennek megfelelően a módszertan három funkcionális eleme a megismerés, az alkalmazás és a szabályozás. A gyermekvédelmi módszertani tevékenységben a „gyermekvédelmi valóság” megismerése kutatások, elemzések és a szakmai tapasztalatok (pl. a szakellátásban

¹ Az Együttműködés a gyermekvédelemben szakmai fórum keretében megalakult Bekerülési okok – egységes szempontrendszer kialakítása címet viselő munkacsoport zárótanulmánya alapján.

² Szikulai István: *Gyermekvédelem, fejlesztés és az Európai Unió fejlesztési lehetőségei*, Életerő konferencia 2007. november 13.

³ Domszky András: *Gondolatkíséret egy intellektuális gyermekvédelem elmélet megalapozásához*, Fejlesztő Pedagógia 2006/1.

megjelenő Jó gyakorlatok gyűjtése), összegyűjtése révén történik. A gyermekvédelmi kutatások fontos, hogy meghaladják a statisztikai elemzések szintjét. A megfelelő adatgyűjtés és az adatok kvalitatív elemzése együttesen tárhatják fel azokat a problémákat, amelyekre a gyermekvédelemnek választ kell adnia.

A módszertani tevékenység alatt azt értjük, hogy a módszerek átadásához egy folyamatot kell végig vinni a fejlesztésben, a megismerés – kutatás, a módszerek standardizálása és az alkalmazási folyamat lépésenként történő biztosításával. A módszertani munka eredménye lehet a szakterületek módszertani standardjainak, protokolljainak elkészítése, ami elvezet a gyermekvédelem módszertanának továbbfejlesztéséhez.”⁴

A fenti alapvetést szem előtt tartva indult el az “Együttműködés a Gyermekvédelemben” szakmai fórum. Ennek a kezdeményezésnek egyik fő célja, hogy a gyermekvédelmi területen jelentkező – elsősorban módszertani – igények és szükségletek felmérését követően, egy olyan széleskörű – lehetőség szerint az egész szakterületet átfogó – munka kezdődjön el, amely egységes szakmai alapokat létrehozva elősegíti – az adott kérdéskörhöz kapcsolódó – hatékony és sikeres munka megvalósulását.

Az első szakmai fórumot követően négy témakört határoztunk meg, amelyek nyomán a későbbiekben műhelymunkák kezdődtek el. Ez a négy témakör:

1. “Az átmeneti nevelésbe vétel körüli kérdések”.
2. “”Megkészt” bekerülés”.
3. “Bekerülési okok – egységes szempontrendszer kialakítása”.
4. “Hazagondozás – érdekek az alapellátásban és a szakellátásban”.

A fenti munkacsoportok elsősorban a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok és a módszertani gyermekjóléti szolgálatok dolgozói köréből álltak össze. Továbbá a hatékony munkavégzés, és az egységes szemlélet kialakítása érdekében nagyon fontos, hogy a hatósági oldalt is bekapcsoljuk ebbe a munkavégzésbe, ennek érdekében a munkacsoportok kapcsolatban állnak gyámhivatalokkal és a rendőrséggel is.

A továbbiakban a “Bekerülési okok – egységes szempontrendszer kialakítása” címet viselő munkacsoport probléma megállapítását, célkitűzését és eddigi munkáját mutatom be.

Problémafelvetés

A veszélyeztetettség

Amikor arra a kérdésre keressük a választ, hogy mikor, milyen módon és formában kell beavatkozni egy család életébe, alapvetően a veszélyeztetettség fogalma az, amit segítségül hívunk. Annak ellenére, hogy a gyermekvédelem területének egyik legmeghatározóbb „eszközéről” van szó, a gyakorlatban azt tapasztaljuk, hogy nincs egy egységes meghatározás, szakmai útmutató a kérdést illetően. Nap mint nap használjuk és döntünk a segítségével, anélkül, hogy pontosan meg tudnánk mondani, miről is van szó, mi is a veszélyeztetettség, miket tekintünk veszélyeztető tényezőknek. Természetesen létezik számtalan elgondolás és definíció, azonban hiányzik a szakmai egyetértés. Felmerül, hogy egyáltalán lehet-e egységes definíciót alkotni, illetve egy ilyen meghatározásért cserébe milyen „árat kell fizetnünk”. Úgy gondolom, hogy nem egy objektíven megfogható dologról van szó, ezért nem lehet „véglegesen” megállapítani, mit tekintünk veszélyeztetettségnek. A gyermekvédelmi szakma felelőssége, hogy időről időre felülvizsgálja a korábban megalkotott és

⁴ Megtekinthető: http://www.tegyesz.hu/file/Modszertani_tegyesz/modszertaniprogram.pdf

bevett fogalmakat, kritériumokat, és megpróbálja a lehető legalaposabban meghatározni azokat a körülményeket, helyzeteket, amelyek a gyermek számára károsnak, ártalmasnak mondhatóak.

Még mielőtt a felvázolnám a szakellátásba kerülés – illetőleg ennek okának megállapítása – során jelenlévő főbb rendszerjellemzőket és a hozzájuk kapcsolódó kérdéseket, illetve dilemmákat, fontosnak tartom a veszélyeztetettség fogalom kialakulásának és alkalmazásának vizsgálatát. A következőkben Szöllösi Gábor: *A gyermekvédelmi probléma, mint társadalmi konstrukció*⁵ című munkája nyomán született írásomból⁶ emelnék ki néhány gondolatot:

„A törvény szerint a veszélyeztetettség olyan magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza. A gyermekvédelmi feladatok meghatározásánál – az előző definíció mentén – elsődleges annak tisztázása, hogy a különböző helyzetek hogyan és miért sorolódnak a gyermekvédelmi problémák közé. Ezt a kérdést két szinten vizsgálom meg, előbb általános elméleti síkon, majd történeti relációban keresve a választ.

A teoretikus megközelítés során alapvetően két, egymással szemben álló nézőpontot azonosíthatunk a veszélyeztetettség meghatározásánál. A pozitívista szemlélet szerint tárgyilagosan meghatározhatók a világban azok a körülmények, élethelyzetek, amelyek a gyermekeket veszélyeztetik. Ebben az esetben tehát az emberi véleménytől és akarattól függetlenül létező tényezőkről van szó, amelyekről kijelenthetjük, hogy egyetemen ártalmasak. Ezzel szemben a konstrukcionista álláspont képviselői úgy vélik: az egyes szituációk közösségi értékvonzatai a meghatározók, vagyis minden a szemlélő, adott esetben a társadalom értékelésén múlik. Gyakorlati szempontból a két megközelítés szintézise⁷ tűnik a leginkább elfogadhatónak, amely szerint minden társadalmi probléma egy objektív – ellenőrizhető – feltételből és egy hozzá kapcsolódó szubjektív definícióból áll. A gyermekvédelmi problémák így bizonyos objektíve létező sajátosságok, és a hozzájuk kapcsolódó társadalmi konstrukció alapján állapíthatók meg.

Ennek kapcsán érdemes kiemelni, hogy noha a problémák meghatározása jórészt közösségi diskurzus⁸ eredményének tekinthető, könnyen előfordulhat, hogy egyes megfigyelések objektivizálódnak⁹. Ez utóbbi folyamat során számolni kell annak a veszélyével, hogy téves, hibás gondolatok, normák, elképzelések, ok-okozati kapcsolatok „szilárdulhatnak” meg az adott közösségben, és ezeken utóbb nehéz változtatni. Másrészt annak köszönhetően, hogy a veszélyeztető körülmények a világ objektíven létező dolgaiként, az embertől független ható tényezőként jelennek meg, a problémák kiváltása szempontjából elvész az egyéni, illetve a közösségi felelősség a gyermekvédelmi kérdéseket illetően. Az objektivizálódás tehát

⁵ Szöllösi Gábor: *A gyermekvédelmi probléma, mint társadalmi konstrukció*, Esély 2003/2. 75-95. o.

⁶ Kiss Máté: *Szociológiai háttérelmzés a veszélyeztetettség indikátorainak kidolgozásához, Kockázati tényezők a fővárosban – gyermekvédelmi szempontból*, Kapocs, VIII. évf. 2. szám 2009. június, 16-27. old.

⁷ Nigel Parton álláspontja (Szöllösi, 2003).

⁸ „A gyermekvédelmi problémát jelölő kategóriák...elsősorban a gyermekvédelmet formáló közpolitikai folyamatban, a folyamat sajátosságaitól befolyásoltan konstruálódnak” (Szöllösi, 2003, p. 76).

⁹ „...úgy tűnik a szemlélő számára, mintha az értékelés is a dolog immanens tulajdonsága lenne...” (Szöllösi, 2003, p. 76).

jelentősen megnehezítheti a problémák definiálásának körülményeit és akadályozhatja a tényleges megoldások kidolgozását.

Lényeges, hogy szem előtt tartsuk: a gyermekvédelmi problémák meghatározása elsősorban társadalmi konstrukció eredménye. Viszont éppen azért, mert konstrukcióról – közösségi értékítéletről – van szó, előfordulhat, hogy léteznek/lesznek olyan helyzetek, amelyek a gyermekek számára ártalmasak, de a társadalom nem minősíti őket veszélyeztetőnek. A fentiek alapján belátható, hogy a gyermekvédelem területéhez tartozó problémák azonosítása során az objektív helyzetek jellemzőit és a társadalmi minősítéseket egyszerre kell figyelembe venni.

A gyermekvédelmi feladatok meghatározásának folyamatát történeti nézőpontból is fontos megvizsgálni, mivel az intézményes célok elsősorban ennek fényében lesznek érthetőek. Egyes szerzők¹⁰ a gyermekvédelem kialakulását alapvetően az állam kontroll-technikáinak kiterjesztésével magyarázzák. E nézet szerint a gyermekvédelmi funkciók meghatározásának egyik fő oka annak legitimálása, hogy az államnak legyen egy további eszköze a polgárok magatartásának szabályozására. A modernitásban az állam közvetlen szerepe némiképp módosult, ennek következtében a gyermekvédelmi feladatokat formáló kommunikációba egyes tudományos intézmények is egyre inkább bekapcsolódtak. A magán- és a közügyek különváltak, egyre bővült azon intézmények köre, amelyek a köz nevében szabályozták az egyének magatartását. A tilalmazott magatartások szankcionálása továbbra is nagyrészt állami monopólium maradt. Ma a „veszélyeztetettség” kategória konstruálása az állam és a társadalom kommunikációja során történik. Közpolitikai folyamatok határozzák meg, hogy a gyermekvédelmi rendszer milyen problémák megoldását látja el, ezekben a folyamatokban pedig az állami álláspont a döntő tényező. Ennek kapcsán az alábbi nehézségeket érdemes végiggondolni.

Elsősorban azok a problémák válnak közüggé, amelyek megfelelő nyilvánosságot kapnak, s ennek hatására politikai napirendre kerülnek. Természetesen a veszélyeztetettség fogalmának társadalmi konstruálásában a gyermekvédelem szervezetei és a társadalom tagjai is részt vesznek, azonban a túlsúly gyakran a politikai döntéshozók oldalán van. Az állam nem mindig azt fogja veszélyeztető tényezőnek minősíteni, amit a társadalom annak tart, ez pedig tovább erősíti annak lehetőségét, hogy lesznek/lehetnek olyan helyzetek, amelyek ugyan ártalmasak a gyermekek számára, mégsem minősülnek gyermekvédelmi szempontból veszélyeztető körülménynek.

Tovább nehezíti a problémák meghatározását, hogy az állam és a társadalom viszonyának változásai következtében történetileg különböző típusú, részben eltérő alapelveket szem előtt tartó gyermekvédelmi rendszerek alakultak ki, és ezek különböző módon határozták meg, hogy milyen esetekben kell a családok életébe beavatkozni. „Az állam és a család között a gyermekkel kapcsolatban létező hatalommegosztás nem állandó jelenség, hanem olyan dinamikus folyamat, melyet egyebek mellett a

¹⁰ Szöllősi elsősorban Nigel Partont említi. (Szöllősi, 2003).

politikai, az ideológiai változások, valamint a tudományos nézetek befolyásolnak."¹¹

Megfigyelhető továbbá, hogy a családra irányuló közcselekvések nem minden esetben kezelik egységként a családot. A társadalom nem egyformán ítéli meg egy gyermek és egy felnőtt támogatásának méltányosságát, ez pedig azt idézheti elő, hogy adott helyzetben a társadalom segítséget nyújtana a gyermeknek, a szülőnek azonban nem. A szociálpolitika feladata ennek a dilemmának a megoldása, azonban ez nem mindig sikerül kifogástalanul¹².

Arra is érdemes kitérni, hogy az intézményi célok megfogalmazása a legtöbb esetben inkább a társadalmi körülményekre adott válaszreakciónak és kisebb részt megelőző intézkedésnek tekinthető, továbbá a már megállapított feladatok lassabban tudnak lépést tartani a társadalmi folyamatok változásaival. Így fordulhat elő, hogy bizonyos joghézagokkal, szabályozatlan területekkel illetve már elavult – egyes esetekben kifejezetten káros – szabályozásokkal is találkozhatunk/találkozhattunk a gyermekvédelem területén.

Összességében elmondható: a veszélyeztetettség meghatározása során számos elméleti és gyakorlati problémával kell szembenéznünk. A jövőben nagy szükség van olyan kutatásokra és elemzésekre, amelyek nemcsak a már bevettnek mondható, hagyományos kategóriákat és definíciókat használják, hanem túllépnek egyes társadalmi, illetve szakmai akadályokon, és törekednek arra, hogy teljesebb képet alkossanak a gyermekvédelmi problémák megállapításának tekintetében. A korábbi fejtegetések célja, hogy felhívja a figyelmet arra: a gyermekvédelem területén működő mechanizmusok – azok egyes elemei – nem eredendően adóttak, hanem társadalmi konstrukció eredményének tekinthetők. A területen dolgozó szakemberek személyes felelőssége, hogy változóként/változtathatóként gondoljanak ezen tényezőkre, és céljuk az legyen, hogy olyan állapotot alakítsanak ki, amely a leghatékonyabban tudja segíteni a szakmai feladatok elvégzését. Lényeges lenne a közpolitikai folyamatokban a szakmai álláspont tevékenyebb képviselője a gyermekvédelmi problémák körének kijelölése és a területhez kapcsolódó célok és eszközök meghatározásának érdekében.”¹³

2009 májusában megalakult „Bekerülési okok – egységes szempontrendszer kialakítása” címet viselő munkacsoportunk a fenti összefoglalóban meghatározott céloknak megfelelően látott munkához. Elsődlegesen a bekerülés folyamatának vizsgálatát kezdtük el, az indokok megállapításának hátterét vettük szemügyre. Annak érdekében, hogy a bekerülést meghatározó tényezőkről teljesebb képet alkossunk, a következőkben a szakellátásba történő bekerülés folyamatát, annak jellemzőit mutatjuk be, előbb az alapellátás, majd a szakellátás nézőpontjából.

¹¹ Szöllősi, 2003, p. 88.

¹² Példaként említhetjük a gyermek családból történő kiemelését, ami sok esetben nem tekinthető megfelelő megoldásnak sem a gyermek, sem a szülők szempontjából.

¹³ Kiss, 2009.

Bekerülés folyamatának jellemzői – az alapellátás nézőpontjából¹⁴

A gyermekjóléti szolgáltatás feladata, a 1997. évi XXXI törvény és a 15/1998 (IV.30) NM rendelet értelmében, a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése, javaslatétel gyermekvédelmi gondoskodás alkalmazására, és a családjából kiemelt gyermek visszahelyezésének elősegítése, illetve utógondozása.

A gyermek szakellátásba való bekerülésének körülményeit vizsgálva a már kialakult veszélyeztetettség megszüntetésére és a javaslatételre vonatkozó feladatokat érdemes részletesebben tárgyalni.

A kialakult veszélyeztetettség megszüntetésére irányuló családgondozás körében a gyermekjóléti szolgálat családgondozója személyes segítő kapcsolat keretében:

- a) támogatja a gyermeket az őt veszélyeztető körülmények elhárításában, személyisége kedvező irányú fejlődésében,
- b) segíti a szülőket a gyermek gondozásában, ellátásának megszervezésében, a családban jelentkező működési zavarok megszüntetésében.

A családgondozást tervezett módon, határidő megállapításával kell teljesíteni. A családgondozó a gyermek és a szülő (törvényes képviselő) közreműködésével, a gyermekvédelmi nyilvántartás megfelelő adatlapját kitöltve gondozási tervet készít. A gyermek és a szülő (törvényes képviselő) közreműködésével szükség szerint, de legalább hat hónaponként értékeli a gondozás eredményességét, és a megállapításokat a helyzetértékelésben rögzíti.

A gyermekjóléti szolgálat, a családi konfliktusok megoldását az érintett családtagok közötti közvetítéssel, illetve más konfliktuskezelő, családterápiás módszer alkalmazásával segíti elő, vagy javaslatot tesz ilyen szolgáltatás igénybevételére. Elősegíti, hogy a szülők – akik a házasság felbontása vagy a gyermek elhelyezése, illetve a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás rendezése céljából indított eljárás résztvevői – értesüljenek a konfliktuskezelő szolgáltatás igénybevételének lehetőségéről.

Ha a gyermek veszélyeztetettségét a gyermek, illetve szülőjének vagy más hozzátartozójának egészségi állapota vagy fogyatékossága okozza, a gyermekjóléti szolgálat egészségügyi vagy gyógypedagógiai ellátás biztosítását kezdeményezi.

Ha a veszélyeztetettség valamely más gyermekjóléti, szociális, egészségügyi vagy egyéb ellátás biztosításával előreláthatólag megszüntethető, illetőleg mérsékelhető, a szolgálat kezdeményezi az ellátás biztosítását.

A gyermekjóléti szolgálat az eset összes körülményeinek feltárása után mérlegeli, hogy a kialakult veszélyeztetettség megszüntethető-e az önként igénybe vehető alapellátásokkal, vagy a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó, illetve egyéb hatósági intézkedés kezdeményezésére van-e szükség.

Tehát ha a gyermek veszélyeztetettsége továbbra is fennáll, és a szülő nem működik együtt az alapellátást nyújtó szolgálattal és szolgáltatókkal, valamint a gyermek veszélyeztetettsége nem szüntethető meg védelembé vétel során nyújtott családgondozással, a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére vagy nevelésbe vételére.

¹⁴ Forrás: 2006. évi konszenzus kiadvány: A gyermekjóléti szolgálatok és a gyermekvédelmi szakellátás együttműködése a szakmai javaslatok kidolgozásában.. (http://www.mogyesz.hu/index.php?option=com_rokdownloads&view=file&Itemid=63&id=13:konszenzus_kiadvany_2006)

A gyermekjóléti alapellátás során gyakran felmerülő probléma, hogy a megoldást segítő ellátások (pl. átmeneti gondozás, napközbeni ellátások, speciális szükségletű gyermekek alapellátása) a törvényi kötelezettség be nem tartása miatt nem elérhetőek több településen. Előfordul, hogy az ellátórendszer hiányossága miatt – szakmai etikai és gyermekjogi szempontból nem elfogadható módon – a gyermekjóléti szolgálat ideiglenes hatályú elhelyezést vagy nevelésbe vételt javasol, mivel a gyermek veszélyeztetettsége másként nem enyhíthető.

A gyermek családból történő kiemelésének folyamata során a gyermekjóléti szolgálat munkatársát minden esetben annak kell vezérelnie, hogy a gyermeket hozzájuttassa a számára legmegfelelőbb ellátáshoz. Az ellátási formák hiányosságai esetén (alapellátás, szakellátás) is tegye meg a gyermek érdekének legmegfelelőbb javaslatot. Ezt a javaslatot és a megelőző családgondozás során keletkezett dokumentációt a gyermekjóléti szolgálat megküldi a gyámhatóság részére. A javaslatban a gyermekjóléti szolgálat a gyermekvédelmi nyilvántartás megfelelő adatlapján¹⁵ ismerteti a gyermek helyzetét. Különösen a veszélyeztető körülményeket, azoknak a gyermekekre gyakorolt hatását, a szülő vagy a gyermeket nevelő más személy nevelési tevékenységét, a gyermeket nevelő család élethelyzetére vonatkozó adatokat, a javaslatétel elkészítéséig biztosított alapellátásokat, valamint az ügy szempontjából fontos más ellátásokat a gyermeknek és a szülőnek (törvényes képviselőnek) a javaslatétel elkészítéséig tanúsított együttműködési készségét, illetve annak hiányát.

A gyermeket fenyegető közvetlen és súlyos veszély esetén a szolgálat csak a veszély tényét és jellegét nevezi meg, és a többi adat feltárásának mellőzésével tesz javaslatot a hatóság intézkedésére. A hiányzó adatokat a hatóság felhívásától függően szerzi be.

Azért, hogy a bekerülési indokok meghatározásának és rögzítésének háttérében lévő tényezőket még alaposabban bemutassam, a következőkben a bekerülés során jelentkező dilemmákat és kérdéseket vizsgálom meg szakellátásbeli szempontból.

Bekerülés folyamatának jellemzői – szakellátás nézőpontjából¹⁶

13 évvel ezelőtt kezdték el fejleszteni a TEGYESZ Információs Rendszert, azt az ügyviteli programcsomagot, amely kiszolgálja a TEGYESZ nyilvántartási feladatait. A programrendszer az igények szerint azóta is folyamatosan fejlődik.

A nyilvántartandó adatok körét jogszabályok határozzák meg, de a napi használat során sokszor merül fel, hogy ezt vagy azt az adatot még praktikus lenne feldolgozásra alkalmas módon rögzíteni. Aránylag hamar, már 2000. év környékén szóba került, hogy jó lenne tudni: miért kerülnek be a gyerekek a szakellátásba. Felhasználva a Fővárosi TEGYESZ pszichológusainak erre vonatkozó adatgyűjtését és az indokok általuk kidolgozott csoportosítását, azt kiegészítve és kibővítve bekerült a személyi adatokat nyilvántartó programba a bekerülési indokok nyilvántartása oly módon, hogy minden bekerülésnél kötelező kitölteni az adatmezőket, ahol több indok is megjelölhető egymás mellett.

Hamar szembesültünk azzal a problémával, hogy az indokok gyűjteménye országosan nem egységes, és használatuk sem kötelező. Pedig a szakellátásba bekerültek esetében fontos tudni azt, hogy az intézkedő hatóságok miképpen látják azt a helyzetet, amelyből a gyermek családból való kiemelése a kivezető út. Legalább ennyire fontos az is, hogy a nagyon hasonló vagy ugyanazon helyzeteket ugyanúgy írják is le, különben nem kapunk világos választ, ha azt szeretnénk tudni, hogy miért kerülnek be a gyerekek a szakellátásba. A jelenlegi hatósági gyakorlatból hiányzik egy olyan indokgyűjtemény, amelynek használata egységesebb adatfeldolgozást, jobban kiértékelhető

¹⁵ Ennek "Gyermekeink védelmében" a neve, közismerten a "macis lapok".

¹⁶ Forrás: Temesi Balázs – Fővárosi Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat

adatokat, jobb statisztikai elemzéseket eredményezhet, és amely által tisztább képet kaphatunk a valós gyermekvédelmi helyzetről.

Az általunk már használt indok-gyűjtemény esetében a legnagyobb problémát az okozta és okozza most is, hogy az adatrögzítés csak szövegelemzéssel volt megoldható, az adatrögzítő értelmezése szerint kiválogatva a rendelkezésre álló szövegből azokat az elemeket, amelyekkel véleménye – és nem az intézkedő gyermekvédelmi szakember véleménye szerint – leírható a konkrét helyzet. Ez az állapot minden adatrögzítést, adatgyűjtést nagymértékben esetlegessé tesz. Nem kevésbe volt probléma az is, hogy nem országos egyetértésen alapult az indokgyűjtemény.

Ezen a helyzeten nyílt lehetőség változtatni a módszertani munkák szervezett megindulásával. A Fővárosi Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat a gyermekvédelemben dolgozók (a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgálatok szakemberei, a gyámhivatalok munkatársai) bevonásával elkezdte áttekinteni és kidolgozni azt az indokgyűjteményt, amellyel reményeink szerint egységesen leírhatók azok a helyzetek, amelyek során a gyermeket ki kell emelni a családjából. A kitűzött cél elérése nagymértékben attól függött, hogy mennyire sikerül a gyermekvédelmi szakemberek egységes álláspontját és támogatását megnyerni. Éppen ezért volt fontos, hogy a munkába a szakszolgálatok mellett az alapellátásban dolgozó munkatársak is bekapcsolódjanak, mert ők azok, akik a valóságban előforduló helyzetekkel „élőben” találkozhatnak. Kifejezetten örülünk, hogy a módszertani gyermekjóléti szolgálatok mindegyike látta a munka indulását.

Az objektív indoklás nehézségei

Látható, hogy több tényező is szerepet játszik abban, hogy az egyes szituációkat nem egységesen rögzítik, és ennek következtében nem kapunk egyértelmű választ arra a kérdésre, hogy mi volt magának a beutalásnak a tényleges indoka.¹⁷

Az első ilyen körülmény az egységes szakmai szemlélet hiányából fakad. Jelenleg nem áll a szakemberek rendelkezésre semmilyen útmutató, vagy segédanyag, amely az egyes helyzetek, veszélyeztető körülmények megállapításához és rögzítéséhez nyújtana valamilyen támpontot. Ebből kifolyólag könnyen előfordul, hogy eltérő megítélés alá esik egy helyzet, annak fényében, hogy azt az ország mely területén dolgozó, milyen intézményi gyakorlatot követő, milyen képzettségekkel és szakmai tapasztalattal rendelkező szakember vizsgálja meg. Természetesen minden eset megítélése kapcsán felmerül a szubjektivitás kérdése, azonban jelen helyzetben nagyon hiányzik egy egységes szakmai konszenzuson alapuló útmutató, amely ezt valamelyest ellensúlyozni tudná.

További nehézség, hogy a szakellátásba kerülés során eltérő módozatokkal találkozhatunk. Így a beutalást kezdeményezheti beutaló szerv (a települési önkormányzat jegyzője, a gyámhivatal, valamint a határőrség, a rendőrség, az ügyészség, a bíróság, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága), a gyermek, vagy a törvényes képviselő. Az eltérő módozatok mögött gyakran különféle, bizonyos esetekben egymással ellentétes érdekek húzódnak meg, ez pedig könnyen eredményezheti a tényleges helyzet „eltorzítását”, a gyermek legjobb érdekének sérülését.

Azt is szem előtt kell tartani, hogy a bekerülés körülményeit vizsgálva, gyakran eltérő mélységű információk állnak rendelkezésre. Nyilvánvaló, hogy krízishelyzetből (alapellátási előzmény nélkül) bekerülő gyermek és egy eredménytelen védelembé vételt követően bekerülő között lényeges eltérések lesznek a róluk rendelkezésre álló információk tekintetében.

A fentiek alapján elmondható, hogy a gyermekek nem kizárólag csak abban az esetben kerülhetnek szakellátásba, ha az alapellátás eszköztára és lehetőségei nem tudják az adott problémát megoldani. A bekerülés hátterében gyermekvédelmi ellátásbeli hiányosságoktól kezdve, a hatósági döntéseken át, a gyermek saját maga döntése is állhat. Az eddigiekből

¹⁷ Munkacsoportunk külön választva kezeli a „bekerülési indok”, illetve „nevelésbe vételi ok” kifejezéseket, ezeket a későbbiekben fejtem ki részletesen.

láthatjuk, hogy egyes bekerülési indokok mögött számtalan tényező húzódik meg, és ezek között nehéz kiigazodni.

A munkacsoport tagjai

A munkacsoport munkájában az elmúlt egy évben 21 fő vett részt: négy TEGYESZ, négy Gyermekjóléti Szolgálat és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet munkatársai.¹⁸

Kiindulópont

A munkacsoport kiinduló kérdése: „Miért kerül be valaki a gyermekvédelmi szakellátásba?” Erre a kérdésre több okból is nehéz választ adni. Elsősorban a gyermeket érő veszély – veszélyeztetettség felől érdemes megközelíteni a kérdést.¹⁹ Azonban a problémafelvetésben felvázoltak alapján láthatjuk, hogy a „veszélyeztetettség” fogalom sem (általánosan) társadalmilag, sem gyermekvédelmi szakmai szinten nincs meghatározva. Nem tudjuk pontosan megállapítani, mit – milyen helyzeteket, körülményeket, hatásokat – értünk alatta. Jelenleg nem létezik semmilyen szakmai definíció, kódrendszer vagy meghatározás, amely a gyermekvédelmi intézmények illetve a hatóságok munkáját össze tudná hangolni és megkönnyítené a válaszadást a kiinduló kérdésre. Gyakran még az egyes intézményeken, hatóságokon belül sincs egyetértés a veszélyeztetettség megítélését és megállapítását / dokumentálását illetően.

A gyermekvédelmi rendszer működési sajátosságaiból eredően a bekerülés során egy-egy esetet többször (egymástól független helyzetekben) minősítenek, nem ritkán eltérő válaszokat adva a korábban említett „miért?” kérdésre. Tehát adott esetben előfordulhat, hogy a gyermekjóléti szolgálat jelez egy problémát a gyámhivatal felé, s ezt követően a gyámhivatal hoz egy határozatot a gyermek családból történő kiemelésére, de a beutaló határozatában már másként indokol, így a TEGYESZ-ben (szakellátás) a nyilvántartás már a kiinduló jelzéshez képest egy más bekerülési indokot fog rögzíteni, s az is előfordulhat, hogy a gyermeket, a gyermek családját és

¹⁸ Major Zsolt Balázs – Pest Megyei TEGYESZ

Vatulik Zoltánné – Somogy Megyei Gyermekvédelmi Központ

Horváth Ferencné – Somogy Megyei Gyermekvédelmi Központ

Pécsi Gyuláné – Somogy Megyei Gyermekvédelmi Központ

Korcsikné Kálmán Bettina – Somogy Megyei Gyermekvédelmi Központ

Mikolyné Kozma Rozália – Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédő Intézet és Gyermekotthon

Temesi Balázs – Fővárosi TEGYESZ

Kovács Szilvia – Fővárosi TEGYESZ

Kiss Máté – Fővárosi TEGYESZ

Békés Zoltán – Fővárosi TEGYESZ

Bodóné B. Márta – Fejér Megyei Módszertani Gyermekjóléti Szolgálat

Sziklai Ágnes – Fejér Megyei Módszertani Gyermekjóléti Szolgálat

Vágvölgyi Éva – Fejér Megyei Módszertani Gyermekjóléti Szolgálat

Sótér Szilvia – Csibész (XVIII. kerületi) Gyermekjóléti és Módszertani Központ

Papp Kriszta - Csibész (XVIII. kerületi) Gyermekjóléti és Módszertani Központ

Ferenczy Tamás – Szentesi Családsegítő Központ – Módszertani Gyermekjóléti Szolgálat

László Gyöngyi – Szentesi Családsegítő Központ – Módszertani Gyermekjóléti Szolgálat

Balogh Lászlóné – Hszk Módszertani Gyermekjóléti Központ – Szolnok

Szabó Jánosné – Hszk Módszertani Gyermekjóléti Központ – Szolnok

Gazdagné Bozsó Iлона – Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet

Hajnal Renáta – Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet

¹⁹ A szakellátásba történő bekerülés és a veszélyeztetettség közé sokszor nem lehet egyértelműen „egyenlőség jelet” tenni, mivel a bekerülés pillanatában gyakran nincs lehetőség az adott helyzet / körülmény részletes és megfelelő mélységű vizsgálatára. A bekerülést követően a Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság az, amely a tényleges veszélyeztető tényezőket feltárja és rögzíti.

életkörülményeit megvizsgálva a TEGYESZ-ben működő Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság, pedig a fentiekől eltérő nevelésbe vételi okot fog dokumentálni

Alapvető szakmai kérdés, hogy mennyiben lehet / kell meghatározni a veszélyeztettség fogalmát. A gyermekvédelmi gondoskodás a gyermekkel történő foglalkozás és nem utolsósorban a gyermekvédelmi intézmények működésének összehangolása érdekében úgy gondoljuk, hogy szükséges egy olyan – szakmai egyetértésen alapuló, elfogadott és széles körben alkalmazott – „ok-sorozat”²⁰ felállítása, amely a veszélyeztettség kérdéskörét feldolgozva választ adhat arra kérdésre, hogy miért kerül be valaki a gyermekvédelmi szakellátásba. Természetesen fontosnak tartjuk, hogy ezt az „ok-sorozatot” rendszeresen felülvizsgáljuk és pontosítsuk.

Célmeghatározás

A munkacsoport célja tehát, hogy egy olyan „ok-sorozatot” állapítson meg, amely a gyermeket érő problémák minél „objektívabb” észlelését és dokumentálását segíti elő. Azért szükséges az egységes szemlélet kialakítása, hogy minden egyes szakellátásba kerülő esetben pontosan meg tudjuk állapítani, hogy miért volt szükség a beutalásra, továbbá pontosan ugyan azt értsük a megjelölt körülmény/ok/szituáció alatt. Az előttünk álló munka másodlagos – járulékosnak tekinthető – célja, hogy a gyermekvédelemben érintett intézmények közötti – beutalást érintő – kommunikációs problémákat és zavarokat csökkenteni tudjuk.

A bekerülési folyamat két pontjában megjelenő helyzet megállapítással foglalkozunk: az egyik a nyilvántartásba vételkor megállapított **bekerülési indokok**²¹, a másik pedig a szakértői bizottságok által meghatározott **nevelésbe vételi okok**²² rögzítésének eredményei. Fontosnak tartjuk, hogy a bekerülés adott pillanataiban megállapított indokokat/okokat külön rögzítsük / kezeljük, de lehetővé váljon ezek összehasonlítása.

Eszközök

A korábban említett cél érdekében szeretnénk két magyarázó anyagot készíteni: 1. **Bekerülési indokgyűjteményt**, amely megpróbálja leírni azokat a szituációkat, amelyek következtében a családból történő kiemelés, illetőleg a szakellátásba való bekerülés szükségessé válhat. Ebben az esetben a hatóság által megállapított helyzetleírások, indoklások egységesítésére teszünk kísérletet. 2. **Nevelésbe vételi ok-sorozatot**, amely a tényleges veszélyeztető tényezőket, az egyes tünetek és körülmények hátterében rejlő okokat tárja fel. Itt a Szakértői Bizottságok által megállapított okok szakmai konszenzuson alapuló egységes rögzítési rendszerének kidolgozását tervezzük.

Lényegi szerepe van annak, hogy ezeket az anyagokat a lehető legszélesebb körű szakmai együttműködés keretében alkossuk meg, továbbá a cél érdekében szeretnénk elérni, hogy gyakorlati alkalmazásuk is valóra váljon.

²⁰ A gyermekvédelem területén egységesen alkalmazandó adatgyűjtési és adatrögzítési eszköztár.

²¹ Az indokok esetében elkülönítünk egymástól – a rendelkezésre álló, eltérő mélységű információk következtében – okot, tünetet és körülményt. Ezeket részletesebben a későbbiekben fejtjük ki.

²² Nevelésbe vételi ok alatt a Gyermekvédelmi Szakértői Bizottságok által feltárt tényleges veszélyeztető tényezőket, a bekerülés okát értjük.

A bekerülési indokgyűjtemény

Az elmúlt egy évben az első magyarázó anyag – bekerülési indokgyűjtemény – elkészítését és az ahhoz kapcsolódó témakörök feldolgozását végeztük el. Kidolgoztunk egy olyan indokgyűjteményt, amellyel reményeink szerint egységesen leírhatók lesznek azok a helyzetek, amelyek során a gyermeket ki kell emelni a családjából. A bekerülési indokgyűjteményt elsősorban az ideiglenes hatályú beutalások (az összes beutalás több mint 80%-a) esetében szolgáltathat kulcsfontosságú információkat, mivel ezekben az esetekben (az átmeneti vagy tartós nevelésbe vételtől eltérően) nem áll rendelkezésre szakértői vélemény. Ez a magyarázó anyag konkrét helyzetleírásokból, a helyzetekhez kapcsolódó magyarázatokból, egyes esetekben fogalmi definíciókból továbbá gyakorlati példákban áll össze.

A bekerülési indokgyűjtemény kapcsán lényeges hangsúlyozni, hogy itt egy helyzet indokolásáról van szó, és nem a beutalás okáról, hiszen az esetek nagy többségében azonnali intézkedést követelő állapot nem ad alkalmat a mélyebb elemzésekre. Tudjuk, hogy egy-egy indok mögött a valóság sok rétege és formája állhat, de mégsem lehet eltekinteni az egységesítés ilyen módjától. Ha a gyerek nem jár iskolába, akkor iskolakerülő, de hogy ennek mi az oka, és hogy az ok mögött még milyen traumák rejtőzhetnek, annak kiderítése nem az intézkedő hatóság feladata. A hatóság lát egy megoldandó helyzetet, és ennek következtében cselekszik, illetőleg ezt rögzíti. Ezért ebben az indokgyűjteményben alapvetően nem akarjuk megmagyarázni, hogy egy-egy cselekvés vagy történés hátterében mi minden lehet, vagy mi minek lehet a kiváltó oka, mindösszesen azt akarjuk, hogy bizonyos eseményeket, állapotokat, cselekvéseket vagy történéseket – a helyzeteket – ugyanazokkal a fogalmakkal és kifejezésekkel írjuk le.

Az indokgyűjtemény összeállításánál a TEGYESZ-ek által használt ok-sorozatból indultunk ki. Ezt a gyűjteményt a Fővárosi TEGYESZ-ben dolgozó pszichológusok alakították ki, és a legtöbb TEGYESZ-ben a mai napig használják a bekerülés dokumentálása során. Ennek az ok-sorozatnak az előnye, hogy számítógépes nyilvántartásra, az adatok feldolgozására, statisztikai elemzések készítésére alkalmas, továbbá több évre visszamenőleg szolgáltat adatokat. Az előnyök mellett számolni kell azzal - a korábban már említett körülménnyel - is, hogy jelenleg a beutalás rögzítése során az indokok megállapítása a beutaló határozat szövegelemzése alapján történik, emellett a hátrányai közé tartozik, hogy nem széles körű szakmai egyetértéssel jött létre.

A szakellátásba kerülés körülményeinek dokumentálása során gyakran különféle információk állnak a rendelkezésünkre, amelyek segítségével sokszor nem feltétlen határozható meg az adott probléma tényleges oka. A beutaló határozatok indoklásában, az egyes helyzetleírásokban megjelenő információkat több csoportra lehet felosztani. Szükségesnek tartjuk egymástól elkülöníteni az adott információ „mélysége” alapján a tüneteket, a körülményeket és az okokat. Gyakran nincs arra lehetőség – akár információhiány, vagy bármely más hátráltató tényező miatt –, hogy a lehető legpontosabban megállapítsuk, megtudjuk, hogy egy adott gyermek miért került be a rendszerbe, így sokszor csak bizonyos körülményeket, tüneteket tudunk meghatározni. Ezen információknak is nagy jelentősége van a gyermekkel történő foglalkozás szempontjából, azonban a különböző adatokat tudni kell a megfelelő módon kezelni.

„A gyermekvédelemben számtalanszor előfordul, hogy a gyermekek viselkedésében tapasztalható devianciákra (tünetekre) koncentrálunk, azt próbáljuk megszüntetni... Az „oki terápias” szemlélet erősítése a gyermekvédelmi munkában elengedhetetlen alapfeltétele a gyermekek sikeres védelmének. Vagyis a szakmai tevékenységünk olyan tudatos elemzésre épülő felépítése, megtervezése és végzése, ami eklektikus, pszichológiai gondolkodásmódon alapul. Más szavakkal a hosszú távú hatékonyság záloga, ha a mindenkori tünet mögé nézünk, és elemző gondolkodásmóddal megkeressük, hogy mi a tényleges probléma (analitikus szint), megértjük, „lefordítjuk” magunknak, hogy ez mit is jelent a gyermek lelki világát, személyiségének fejlődését tekintve (kognitív szint), és ebből a megértésből kiindulva tervezzük meg és végezzük szakmai

tevékenységünket, ami nagy valószínűséggel nem az azonnali tünet megszűnés felé fog mutatni, viszont hosszú távon a tünetek okát hivatott megszüntetni, és így végső soron a tünetek megszűnését is eredményezi. Azt gondolom, hogy ezt a megközelítést, gondolkodás módot a gyermekvédelmi rendszer egészének működésére is ki kell terjesztenünk, hiszen a rendszer-szemléletű és -elvű szakmai működés ekkor tud igazán hatékony lenni. A bekerülési okok olyan típusú kategorizálására gondolok, ami képes egyértelművé tenni a tünet, körülmény és ok közötti különbséget oly módon, hogy az ok megnevezése érdemi, tartalmi segítséget hordoz, nyújt a gyermek és családja gondozásának megtervezéséhez, felépítéséhez is. Nagyjából a bekerülési indokok és nevelésbe vételi ok közötti különbség analógiájának megfelelően. Valahogy úgy, hogy a tünet, körülmény mögötti okokat is kategorizáljuk olyan kategóriák mentén, amelyre építhető az oki terápiás jellegű konkrét szakmai tevékenység. **Munkánk során ezért vezettük be a „bekerülési indokok” kifejezés használatát, amely a munka jelenlegi fázisában mintegy „gyűjtőfogalomként” a gyermekvédelmi szakellátásba utaláskor fellelhető minden tényező összefoglaló rendszerét jelenti.**²³

A munka során fontos volt szem előtt tartani, hogy mindenféle kategória alkotás, csoportosítás szükségszerűen információvesztéssel jár, ezért elsődlegesen az volt a cél, hogy minél elemibb információkat gyűjtsünk össze, határozzunk meg, és ezt követően próbáljunk meg egy működtethető rendszert kialakítani. Tehát a munkát az egyes indokok összegyűjtésével kezdtük meg.

A jelenlegi indokgyűjtemény 47 elemből áll. Ezek között vannak a korábban említettek alapján tünetek, körülmények, okok. Vannak technikai jellegű elemek (pl. UTG ellátásra beutalva, tiltott határátlépés) is. Vannak olyan elemek, amelyek önmagukban nem tekinthetők a beutalás indokának, csak más elemekkel együtt (pl. elégtelen jövedelmű háztartás). Igyekeztünk minden lehetséges elemet összegyűjteni.

1.	elégtelen jövedelmű háztartás	18.	szülő felügyelet nélkül hagyta	35.	a gyermek agresszív magatartása
2.	hajléktalan szülő, gondviselő	19.	a szülő nem kívánja nevelni a gyermeket	36.	a gyermek csavarog
3.	méltatlan lakhatási körülmények	20.	a szülő ÖF hozzájárulást adott	37.	a gyermek tankötelettségét nem teljesíti
4.	kilakoltatás	21.	a család veszélyben van (külső fenyegetettség)	38.	a gyermek magatartási problémái
5.	vándorló család	22.	szenvedélybeteg szülő - drog	39.	a gyermek kriminalitása
6.	megromlott családi kapcsolatok	23.	szenvedélybeteg szülő - alkohol	40.	a gyermek prostitúciója
7.	megromlott szülő-gyermek kapcsolat	24.	szenvedélybeteg szülő - játékszenvedély	41.	gyermek öngyilkossági kísérlete
8.	árvaság	25.	szenvedélybeteg gyermek - drog	42.	beteg szülő - mentális
9.	gyámság felmondása - gyám részéről	26.	szenvedélybeteg gyermek - alkohol	43.	beteg szülő - fizikális
10.	a gyámhivatal felbontja a gyámságot	27.	szenvedélybeteg gyermek - játékszenvedély	44.	beteg gyermek - mentális
11.	szülői felügyeleti jogot megvonták	28.	szülői bántalmazás - érzelmi	45.	beteg gyermek - fizikális
12.	örökbefogadás felmondása	29.	szülői bántalmazás - fizikai	46.	UTG ellátásra beutalva
13.	kiskorú szülő	30.	szülői bántalmazás - szexuális	47.	a gyermek kéri az elhelyezését
14.	egészségügyi elhanyagolás	31.	a szülő szabadságvesztése - börtön		
15.	a szülő is szakellátott	32.	szülő kriminalitása		
16.	kiskorú veszélyeztetése	33.	szülő prostitúciója		
17.	szülő elhagyta	34.	tiltott határátlépés		

²³ Major Zsolt Balázs

Annak érdekében, hogy az egyes elemek minél érthetőbbek legyenek, készítettünk egy olyan segédanyagot, amely minden egyes tényező mellé magyarázó megjegyzéseket és adott esetben gyakorlati példákat is társít:

Ennek illusztrálására szolgál a következő panel:

AZ INTÉZKEDÉSRE OKOT ADÓ HELYZET, AMIT A HATÓSÁG TAPASZTAL:	MAGYARÁZÓ MEGJEGYZÉSEK	AZ INDOK MEGFOGALMAZÁSA, AMELLYEL A HELYZET LEÍRHATÓ
<p>a., ha a gyermek szexuális szolgáltatásért cserébe ellenszolgáltatást fogad el.</p> <p>b., ha a gyermeket ellenszolgáltatásért szexuális tevékenység végzésére (közvetve vagy közvetlenül) kényszerítik.</p>	<p>A helyzetbe beleértendő az egyszeri vagy több alkalommal történő eset is. Az ellenszolgáltatás nélküli eset nem ez, hanem a szexuális bántalmazás.</p>	<p>40. A gyermek prostitúciója</p>
<p>a., ha a szülő nem lakás célú lakóhelyen lakik</p> <p>b., ha a lakhatásra szolgáló építmény műszaki állapota/állaga életveszélyes.</p> <p>c., ha a lakás higiénés viszonyai nem megfelelőek</p> <p>d., ha a lakás lakhatásra alkalmatlan</p>	<p>Nem elsősorban építésügyi besorolásra, hanem azokra az esetekre gondolunk, amikor az építmény jellegénél fogva alkalmatlan arra, hogy lakás legyen – pl. garázs, pince, sufni.</p> <p>Akkor is, ha erről nincs hatósági határozat</p> <p>Ez a fizikai elhanyagolás egyik esete. Ide értjük azt is, ha haszonállatokkal élnek együtt.</p> <p>Ha a lakásban nincs víz, világítás, fűtés, és ez akadályozza a normális életvitelt (adott környezet/társadalom által elfogadott életvitelt számítjuk normálisnak), és ezek hiánya veszélyezteti a gyermek fizikai jólétét. Ez szintén nem elsősorban építésügyi besorolás.</p>	<p>3 Méltatlan lakhatási körülmények</p>

Jövőbeli tervek

A jövőbeli tervek közé tartozik a kialakított bekerülési indokgyűjtemény és a hozzá készített magyarázó anyag gyakorlati alkalmazhatóságának tesztelése. Elsősorban a gyermekjóléti szolgálatok javaslattételénél és a gyámhatósági határozatok rögzítése során szeretnék kipróbálni ezt a gyűjteményt. A tesztelést követően fog megtörténni a lista és a magyarázatok véglegesítése.

Távlati célunk a nevelésbe vételi ok-sorozat felállítása, és a hozzá kapcsolódó segédanyag elkészítése. Továbbá egy olyan adatrögzítési rendszer kidolgozását tervezzük, amely segítségével lehetővé válik a bekerülési indokok és a nevelésbe vételi okok együttes rögzítése.